

Odlámaný kus na východní straně Kynžvartského kamene – bývalé dvojče.

Kynžvartský kámen – památka nejen přírodní

Jaromír Bartoš, Městské muzeum Mariánské Lázně

Kynžvartskému kameni, jako zajímavému geologickému fenoménu, se na stránkách Arniky věnovali již mnozí autoři. Rád bych tímto krátkým příspěvkem upozornil ještě na jednu zajímavost, kterou u Kynžvartského kamene můžeme pozorovat. Jsou to krásné ukázky postupného zpracování žulových výchozů, které se dají objevit na celé Dolnožandovské pahorkatině. Izolované žulové výchozy a balvany zde byly dostupným zdrojem kamene, neboť nevyžadovaly další namáhavé odstraňování porostu a skryvky. Během zpracování se nejdříve sekáčem vysekal ostrý žlábek a poté špičákem vyhloubil potřebný počet klínových děr. Do nich se vsadily klíny, obvyčejné nebo trhací, které se postupně zatloukaly tak dlouho, až došlo

k rozlomení kamene. Do připravených kapes se daly zasadit i dřevěné klíny, jež se polévaly vodou, čímž se zvětšil jejich objem a došlo k odtržení bloku. Kromě využívání kamene při stavbě domů pak začala podle občanského zákoníku z roku 1811 platit povinnost oplotit či ohradit si svou usedlost. Místním trvanlivým materiálem na stavbu sloupků se stala samozřejmě žula. Dodnes se zachovaly u mnohých usedlostí původní vylámané kamenné sloupky (kuny) s hákovitě tvarovanými kapsami pro paždíky latkového plotu.

Původní okolí Kynžvartského kamene mělo dříve jinou podobu a vedle něho dříve stávalo menší dvojče. Na východní straně je patrný zcela odlámaný kus, který stranově přiléhá na největší blok (foto v záhlaví

článku). Rozdělený byl přibližně 20 cm širokou prasklinou v severojižním směru, podél kterého byl odlámán. Jak velký byl tento sousední kus, je možné určit pouze podle dochované základny o přibližném rozsahu 4 × 3 m. O jeho výšce můžeme jen spekulovat, ale podle výšky výrazně méně erodované pukliny, kde byl kámen chráněn, lze usuzovat minimálně na 2 m. Na západní straně Kynžvartského kamene každého návštěvníka zaujme výrazný převis. Na základě erozních tvarů na stěně převisu, ve srovnání s hladkým, obroušeným povrchem mimo něj, bych usuzoval, že i zde pod převisem býval v minulosti menší blok. Pravděpodobně byl pokleslý podél celé pukliny a jeho pozůstatek zde zůstal v podobě málo pevného torza středně zrnité biotitické žuly. Dokladem lidské činnosti na povrchu Kynžvartského kamene jsou vysekané stupně vedoucí na vrchol, které vyvolávají spíše otázky než odpovědi. Kdo a kdy je vysekal? Byla snad na vrcholu kamene někdy v minulosti

vyhlídka a stupně sloužily k výstupu? Nebo sloužily jako opora nějakým dřevěným stupňům, které na vrchol vedly? Nevíme.

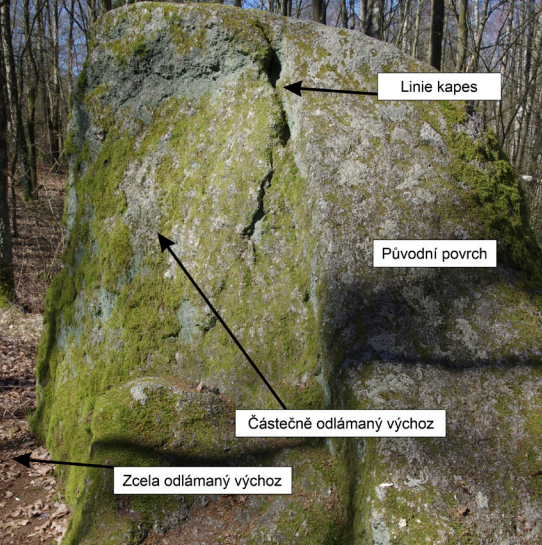
Na západní straně, přibližně 6 m od Kynžvartského kamene, se nachází dva nízké skalní výchozy, které nesou stopy kamenického opracování. Na prvním, jižnějším výchozu, je již část hmoty odlámana, na středu kamene je patrný částečně odlomený kus, jež se nepodařilo odlomit zcela pravidelně, a na jeho zadní straně zůstaly vysekané kapsy. Na druhém, severnějším výchozu, je odlomená pouze malá přední část. Přes celou vrchní část pak vedou dvě ukázkově provedené linie s kapsami připravenými pro klíny.

Kromě výjimečných pseudoškrapů v žule je tedy PP Kynžvartský kámen i památkou na dřívější způsob využívání nerostných surovin v regionu a práci starých kameníků.

Na závěr zůstává otázkou, a to spíše pro erudované geology, zda je Kynžvartský kámen opravdu kamenem nebo spíše skalkou. Více než kámen se dle mého názoru jedná

Převis na západní straně Kynžvartského kamene s torzem menšího bloku.

▲ Jižní výchoz.

► Severní výchoz. Všechny fotografie Jaromír Bartoš.

o erodovaný skalní výchoz, který je pevně spojen s podložím. Vyřešení této otázky by snad mohl přinést další výzkum této přírodní památky. ■

Literatura:

Balatka B. (1987): Zeměpisný lexikon ČSR. Hory a nížiny. – Academia, Praha, 584 pp.

Hanzl Z., Gába Z., Procházka L., Sedlická K., Slouka J. et Traxler J. (2003): Kámen v rukodělné výrobě českého venkova. – Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 262 pp.

Panáček M. [ed.] (2013): Historické způsoby opracování kamene, metody průzkumu a kritéria výběru náhradního kamene kvádrového zdíva. – Národní technické muzeum, Praha, 86 pp.

Rubín J. (1986): Atlas skalních, zemních a půdních tvarů. – Academia, Praha, 385 pp.

KRÁTKÉ ZPRÁVY

■ V minulém čísle Arniky (1/2020) jsme Vás informovali o zavedení speciálního režimu sekání části luk **v městských parcích v Mariánských Lázních**. Hospodaření je zde nastaveno ve prospěch hmyzu (tzv. motýlí louky). V letošním roce byly v lázeňském parku pod knihovnou vytvořeny dvě tůně pro obojživelníky v celkové ploše 600 m². Dále byly vymezeny plochy s šetrnou péčí o dřeviny, která bude podporovat ptáky křovin a starých stromů. Se všemi těmito opatřeními se obyvatelé mohou seznámit prostřednictvím devíti infopanelů naučné stezky „Příroda parků“. Ty jsou umístěny v parku podél Úšovického potoka od pramene Alexandra přes parky u Rudolfova pramene až k dětskému hřišti Dobrovského.

■ Díky článku o **jeřábkovi lesním** v předchozím čísle Arniky se k nám dostala zpráva o dalším po-

zorování tohoto zajímavého druhu ve Slavkovském lese. Záznam pochází z průseku pod dráty mezi Nadleším a Hruškovou. Zde byl v září 2018 pozorován jeden jedinec Jiřím Neudertem, zoologem z Třebońska. Oblast je z přírodního hlediska poměrně zachovalá a jeví se pro výskyt jeřábka jako potenciálně vhodná.

■ V letních měsících letošního roku byla dokončena **revitalizace rybníční soustavy v přírodní rezervaci U Sedmi rybníků** mezi Františkovými Lázněmi a Skalnou. Obnově pěti rybníků a příslušného technického zařízení předcházelo mnoho let příprav, aby projekt mohl být realizován z finančních prostředků Operačního programu Životní prostředí. Obnovené vodní plochy hned v roce 2020 osídlil čolek velký, vlajkový druh zdejších mokřadních ekosystémů.